

Maria Jose
Pérez
Triviño

Treball en xarxa: Una proposta metodològica per promoure la coresponsabilitat en l'educació al territori

Resum

Experiència de treball en xarxa a l'Hospitalet de Llobregat: els espais de debat educatiu amb i per a les famílies. És una xarxa que proposa la participació de tots els agents de la comunitat a partir de la coresponsabilitat i el compromís mutu. La impulsa l'Àrea d'educació de la diputació de Barcelona a través d'una línia de suport municipal específica. És una proposta metodològica que pretén establir una dinàmica de treball compartit amb les famílies i el territori. Promou el debat, l'intercanvi d'experiències i la reflexió sobre la funció educativa de les famílies. A partir d'aquesta experiència s'analitzen les oportunitats i les dificultats d'aquesta metodologia de treball que implica una transformació social de la comunitat educativa.

Paraules clau

Compromís mutu, Coresponsabilitat, Participació, Projecte compartit, Territori, Treball en xarxa

Trabajo en red: Una propuesta metodológica para promover la coresponsabilidad en la educación en el territorio

Experiencia de trabajo en red en L'Hospitalet de Llobregat: los espacios de debate educativo con y para las familias. Es una red que propone la participación de todos los agentes de la comunidad a partir de la coresponsabilidad y el compromiso mutuo. La impulsa el Área de educación de la diputación de Barcelona a través de una línea de apoyo municipal específica. Es una propuesta metodológica que pretende establecer una dinámica de trabajo compartido con las familias y el territorio. Promueve el debate, el intercambio de experiencias y la reflexión sobre la función educativa de las familias. A partir de esta experiencia se analizan las oportunidades y las dificultades de esta metodología de trabajo que implica una transformación social de la comunidad educativa.

Palabras clave

Compromiso mutuo, Coresponsabilidad, Participación, Proyecto compartido, Territorio, Trabajo en red

Networking: a methodological proposal to promote co-responsibility within local education

Network experience at L'Hospitalet de Llobregat: educative discussion spaces with and for families. This network proposes participation of all agents of the community on the basis of co-responsibility and mutual commitment. It is promoted by the Education Department of Diputació de Barcelona with specific local support. This methodological proposal wants to establish a working dynamic shared with families and the territory. It fosters discussion, experience exchange and observations about the educative role of families. This experience is the basis for analysis the opportunities and difficulties of this working method that searches for a social transformation of the educative community.

Key words

Mutual commitment, Co-responsibility, Participation, Shared project, Municipality, Network

Autora: María José Pérez Triviño

Títol: Treball en xarxa: Una proposta metodològica per promoure la coresponsabilitat en l'educació al territori

Referència: Educació Social, núm. 49, p131 p144.

Adreça professional: mariaj.perez.t@gmail.com

▲ Definició de la xarxa

L'escola segueix essent un espai educatiu privilegiat, construït amb una intencionalitat educativa i manifesta, però no és ni molt menys l'única institució que ha de fer front tota sola, als reptes de la societat actual. Agents educatius de tots els àmbits: La família, el grup d'iguals, el barri, els veïns, l'espai públic, el joc, els mitjans de comunicació, etc. Desenvolupen un rol cabdal dins del conjunt concret de relacions quotidianes en què el subjecte està immers i incideixen en els processos educatius de la comunitat i dels individus que la integren. En el treball integrat es concep *l'educació com un assumpte col·lectiu que cal respondre en comú, conjuntament entre els diferents agents de la comunitat, garantint, a partir del compromís mutu, el desenvolupament òptim dels processos educatius*. (Subirats i Albaigés, 2006).

S'ha de procurar que hi hagi diferents contextos i situacions com un continu educatiu

Creiem que cal avançar en el repte de construir un treball integrat entre els qui eduquen amb les energies posades en aquell qui té dret a ser educat. En aquest sentit, ens sembla molt adients les propostes de Jaume Funes a la jornada ciutat.edu, al 2006 quan defensa que s'ha de procurar que hi hagi diferents contextos i situacions com un continu educatiu. Es tracta d'evitar la fragmentació de la responsabilitat, l'atenció parcial i que aquesta recaigui en un sol agent. Cal afavorir espais de participació i figures diferents, que assegurin la cura integral de l'infant, com un individu amb *"temps necessitat i condicionat pels estímuls i les experiències que construeixen les persones adultes que l'envolten [...] necessitat de contextos educatius"* (Funes, 2008).

Un dels reptes més importants és el de democratitzar la participació, és a dir, comptar amb tots els agents educatius, i en especial les famílies, en la seva diversitat pel que fa a capacitats, recursos, capital social, etc.; una pràctica que permet allunyar-nos de seminaris professionalitzats i *experts* que confegeixen instruccions per a la resta d'agents educatius i opta per una visió plural que enriqueix el debat i aproxima les respostes i propostes comunes a les necessitats reals del territori i la seva diversitat. *"El respecte, l'acceptació i l'enriquiment que constitueixen de les visions diverses i complementàries en les aportacions que fan el conjunt dels agents educatius (que ha d'incloure les famílies) i el treball per la coherència entre les accions d'aquests, genera la interdependència, la complicitat i la voluntat de treballar de forma integrada en un projecte comú i consensuat"* (Comellas, 2011).

La participació s'explica, principalment, perquè els diferents agents són coresponsables en el fet educatiu i es comprometen amb la gestió i optimització. La coresponsabilitat és un procés, nascut per iniciativa d'alguns agents educatius que tenen la voluntat proactiva de treballar de forma integrada i és construït sobre la base del compromís conjunt amb l'assoliment d'un projecte comú. *"Entén que la funció educativa requereix la implicació directa de les famílies i la resta d'integrants de la comunitat educativa com a condició necessària per al bon funcionament"*. (Ferrer et al, 2006). Així, *"es tracta d'evitar la fragmentació de la responsabilitat, construint espais compartits*.

En altres paraules, intenta fomentar la responsabilitat col·lectiva (i promoure respostes col·lectives) pel que fa a determinats assumptes comuns”. (Subirats i Albaigés, 2006) .

En la creació de les xarxes territorials cal *“fomentar la responsabilitat col·lectiva (i promoure respostes col·lectives) pel que fa a determinats assumptes comuns [...] dels quals respondre en comú, conjuntament amb els altres agents [...], construint espais de responsabilitat compartida on, a partir del compromís mutu, es garanteixi col·lectivament el desenvolupament òptim dels processos educatius”* (Subirats, 2006). *“L’exercici efectiu de la coresponsabilitat passa per la creació de projectes i espais participatius que comptin amb la implicació de diferents agents socioeducatius”* (Subirats i Albaigés, 2006). S’entén, doncs, la coresponsabilitat com un aprenentatge col·lectiu que implica la creació d’espais oberts i flexibles de participació, en els quals es fa possible el coneixement i relació entre els diversos agents socioeducatius que tenen voluntat d’aprendre i reflexionar conjuntament; un espai comprensiu, de participació no jeràrquica, caracteritzat pel dinamisme i la capacitat de construcció col·lectiva, on es busca crear sentit i significat compartit en bé d’una fita comuna. Un treball que *“consisteix a explorar estratègies a partir de les quals les actuacions de cada agent puguin facilitar les dels altres i veure’s enfortides alhora per les actuacions de la resta”* (Subirats, 2006). La participació de diversos agents i la pluralitat de perspectives i mirades envers la realitat és clau per a analitzar-la de forma holística i articular intervencions integrals. Les diferents maneres de fer i d’entendre l’educació aportades pels diferents agents és un fet sens dubte enriquidor, suposa una oportunitat per a compartir experiències i coneixement, per a generar discursos i pràctiques comuns, les quals permetin fer convergir les diferències en accions conjuntes.

A continuació, i seguint aquest model, es presenta l’exemple de la xarxa al territori de l’Hospitalet de Llobregat com una oportunitat d’aprenentatge de la coresponsabilitat, un mètode de participació i gestió de coneixement (com el compartim i l’experiència: intercanviem idees, opinions, segons la situació), com coordinar la presa de decisions, les relacions que es donen i les responsabilitats entre les múltiples agències que incideixen en l’educació a partir d’un guiatge que permeti consensuar uns criteris educatius i vàlids per a tothom.

Objectius

Com a estructura de participació és necessari que les xarxes territorials tinguin uns objectius. És important que aquests es consensuin entre tots els participants. Així, s’inicia un projecte compartit, donant sentit, coherència i concreció a la seva creació. Hi ha uns objectius generals, que poden ser generalitzables a altres situacions. I altres, específics segons les necessitats que tingui cada context en un moment determinat.

Generals

- Contribuir a l'èxit educatiu, a la millora col·lectiva de totes les persones d'un territori
- Implicar tots els col·lectius locals en la tasca educativa de la comunitat (Amela, 2010).

Específics

- Detectar les necessitats de les famílies en la tasca educativa
- Possibilitar i explicitar la cohesió entre les diferents professions que intervenen en l'educació
- Promoure la comunicació, el diàleg, i la comprensió dels diferents col·lectius, especialment les famílies, entenent tota la ciutadania com a agent educatiu
- Poder consensuar uns suggeriments o criteris educatius que permetin orientar les accions vers la infància i l'adolescència (Amela, 2010).

Plantejament metodològic: les xarxes educatives territorials

Les xarxes educatives territorials són un espai transversal i integral de comunicació entre tots els col·lectius que comparteixen la tasca educativa en un territori. Aquestes tenen l'objectiu de compartir inquietuds i reflexions i possibilitar el consens amb uns criteris bàsics i vàlids per a tota la comunitat que permetin avançar en l'educació de la infància i l'adolescència. Cada participant -des de la seva mirada- treballa per uns mateixos objectius i perquè el projecte educatiu compartit tingui més fortalesa.

Entre els majors reptes de les xarxes educatives territorials hi ha el d'implicar el col·lectiu de famílies Entre els majors reptes de les xarxes educatives territorials hi ha el d'implicar el col·lectiu de famílies, agents primaris en l'educació, que majoritàriament no són incorporats als grups de treball (sovint exclusivament professionals com a "grup d'experts"). Les famílies són diverses pel que fa a capacitats, recursos, capital social, etc. I s'enfronten a diferents tipus de reptes i batalles en les quals han d'utilitzar els seus recursos i la seva energia de diferents maneres. No sempre es té consciència d'aquest fet i massa sovint les polítiques educatives tracten totes les famílies com una de sola, sota un concepte de família ideal en les millors circumstàncies possibles. Si volem avançar en el consens de criteris, necessitem comptar amb tota la comunitat i les famílies són, sinó el primer, un dels agents educatius més importants.

Així doncs, les xarxes, tal com hem indicat anteriorment, es caracteritzen per fomentar el debat, i arribar al consens entre les postures de totes les persones participants. Les trobades entre famílies i professionals són la clau d'aquests espais.

Consens del tema a plantejar

- Detecció de necessitats i interessos per part del centre educatiu, l'Associació de Mares i Pares de l'alumnat (AMPA d'ara en endavant) i les famílies.
- Establiment de contactes amb els professionals de la zona: persones col·laboradores i acords sobre el contingut i el format.

Difusió prèvia

- Vies d'enviament de la convocatòria: Cartells penjats en els centres educatius, entitats, serveis, establiments... correu electrònic dels diferents professionals del territori i famílies que hagin assistit a anteriors espais, fulletó informatiu, ràdio, televisió del territori, etc.

Plantejament inicial del tema

- Presentació de la temàtica per part de la persona experta.
- portacions de les persones participants amb qüestions i suggeriments.

Debat sobre el tema

- Dinàmiques de grup adequades al nombre de persones participants.
- Elaboració de les conclusions.

Resum del contingut treballat

- Recull d'idees i de continguts vàlides per a totes les persones participants (acta de la trobada i cartells amb les idees clau que s'han treballat).

Propostes de noves trobades

- Continuació de les línies encetades i/o detecció de noves necessitats que generen nous continguts de treball. (Amela, 2010).

L'experiència a la ciutat de l'Hospitalet de Llobregat

L'Hospitalet de Llobregat té actualment 265.891 habitants, dels quals 24.467 tenen entre els 6 i els 16 anys (9,20%), és a dir, infància i adolescència que es troben en l'etapa de l'escolarització bàsica i obligatòria. Una línia estratègica i prioritària del pla d'acció municipal de la Regidoria d'Educació del 2008 al 2011 ha estat la de treballar cap a una ciutat educadora, socialment avançada, solidària i compromesa amb la qualitat dels serveis a les persones i, concretament, a les famílies com a primer agent de socialització de la infància i l'adolescència on es desenvolupa l'afectivitat i el creixement personal.

Pel que fa als antecedents d'aquest projecte, cal dir que aquest s'inicia l'any 2001, quan el Consell Escolar Municipal va organitzar una jornada de família i educació, com a espai de trobada de tota la comunitat educativa on posar en comú inquietuds, opinions i propostes, promoure la reflexió sobre la coresponsabilitat de la família i del centre educatiu en el desenvolupament de les competències socials de la infància i la joventut.

L'any 2005, a partir d'un treball que s'inicia el curs 2003-2004 d'anàlisi de la situació de cada AMPA del municipi, la regidoria d'educació, el Consell Escolar Municipal i el Consell Educatiu de Ciutat de l'ajuntament de l'Hospitalet va organitzar la segona jornada de "Família, escola i ciutat: eduquem per conviure". L'objectiu d'aquesta era continuar el debat iniciat el 2001. I, sobretot, per a desenvolupar el Programa Municipal d'Acompanyament Educatiu a les Famílies (PAEF d'ara en endavant). Aquest permetia una dotació econòmica per part de la Diputació de Barcelona i l'assessorament tècnic de la Dra. Maria Jesús Comellas, gràcies al qual es va acompanyar en la definició i desenvolupament d'aquest programa.

Es concep des de dues vessants fonamentals:

- Encetar de manera clara i participativa els espais socials de debat educatiu (ESDE d'ara en endavant) entre tots els col·lectius, professionals, agents educatius i institucions implicades en la tasca educativa, amb l'objectiu de consensuar uns criteris educatius, suggeriments, coordinació i cohesió que permetin orientar estratègies educatives comunes de tots els col·lectius implicats en la tasca educativa de la infància i adolescència, amb i per a les famílies, i alhora potenciar una acció educativa que permetés l'exercici ple de la ciutadania.
- Reconèixer la tasca i donar suport a les AMPA, com a referent de les famílies, en la cerca de recursos formatius i d'assessorament per a esdevenir referent del col·lectiu de famílies -el primer agent educatiu de la infància i l'adolescència- tot contribuint a fer una escola de qualitat.

En el curs 2005-2006 el programa va definint la seva organització en funció de les possibilitats i de les necessitats de les famílies. Es compta amb la Federació d'Associacions de Mares i Pares de Catalunya (FAPAC en endavant) que és qui contracta a 2 persones que dinamitzaran el programa als diferents territoris de la ciutat. Com a reptes de futur de cara al curs següent es planteja mantenir totes les persones que han participat durant el curs actual, aconseguir la incorporació de més famílies més enllà de les que participen com a AMPA, més implicació o participació d'altres professionals, de l'àmbit del lleure, sanitat i els serveis socials entre d'altres, crear material que es pugui repartir a les famílies i incorporar nous formats que permetin treballar els temes des de diferents perspectives.

Al llarg del curs 2006-2007 es fa una anàlisi del treball amb les AMPA i es va definint l'organització dels espais de debat per tal d'aconseguir que siguin espais propers a totes les famílies en funció de les seves necessitats. L'objectiu és crear un grup estable on estiguin representades les famílies i els professionals i que permetés treballar en l'elaboració d'un discurs educatiu comú.

En aquest curs s'inicien els Plans educatius d'entorn (PEE en endavant) a 4 zones de la ciutat, com una proposta educativa innovadora que vol donar una resposta integrada i comunitària a les necessitats educatives dels més

joves de la nostra societat, coordinant i dinamitzant l'acció educativa en els diferents àmbits de la vida de la infància i la joventut. Aquests plans comparteixen un eix amb el PAEF: *“La implicació i la participació de les famílies en qualitat d'agents educatius” pel que fa a:*

- Actuar en el territori d'una manera estable i ordenada des de la coresponsabilitat amb tots els agents i serveis del territori potenciant les AMPA com a agents educatius del territori (suport i formació).
- Reconèixer i fer visible la seva tasca educativa i de servei a la ciutat, detectant les necessitats dels diferents col·lectius de famílies (espai social de debat educatiu adaptat a la singularitat de cada zona), potenciant la interrelació entre famílies i la cohesió social (dinamització de l'AMPA, implicació dels diferents professionals, comunicació entre diferents AMPA, promoure el diàleg i debat...) i apropant les famílies a l'escola i afavorint la interrelació entre elles. L'aplicació d'aquest programa suposa -en aquestes zones- un gran enriquiment pel PAEF aportant majors oportunitats en la creació de xarxes territorials, potenciant la participació i la implicació de les famílies al centre i creant nous vincles de convivència i de relació.
- A més, es creen uns tallers de famílies a cada barri, on les famílies es reuneixen un cop a la setmana -des del mes de gener fins al juny- per dialogar i debatre un centre d'interès, que permet una relació entre elles, el debat sobre d'educació dels seus fills i filles i una formació en la temàtica escollida.

Al llarg del curs 2007- 2008 es comença a treballar el programa de manera més intensiva. Amb l'acord de col·laboració entre l'Ajuntament i la FAPAC es desenvolupa el programa als diferents barris de la ciutat a través de 4 persones tècniques que dinamitzen la participació i la implicació de totes les agències de cada barri. Es considera que donar respostes des de la proximitat és una de les estratègies més eficaces i amb les quals millor es poden resoldre els reptes de qualitat i d'optimització educativa. Es treballa des d'un enfocament integrador, incorporant totes les perspectives possibles, generant confiança entre els agents educatius i donant-los el protagonisme que els correspon, el qual permeti treballar en l'elaboració d'un discurs educatiu comú a cada territori de la ciutat. A l'inici del curs es fa una presentació del programa a cada territori del municipi, aprofitant les sinèrgies que s'han creat a cada territori. En aquesta participació cal destacar que hi ha participació de persones que representen diferents àmbits. Per tant, noves mirades, nous sistemes que comparteixen el repte de l'educació de la infància i l'adolescència: professorat de centres educatius, AMPA o famílies, professionals del món de l'educació, dels serveis socials, serveis educatius, del lleure, del centre de normalització lingüística, d'esport i representants polítics del territori.

Al llarg del curs 2008-2009, el programa continua enfortint les seves actuacions compartint objectius específics amb el PEE, fent-los extensius, amb més o menys intensitat, a les diferents zones educatives de la ciutat. Manté les dues vessants fonamentals. Per una banda, es dona un consens en la concreció dels continguts de l'espai de debat. Participació de tots els centres (independentment de la titularitat). Hi ha major flexibilitat i possibilitat d'adaptació a les necessitats educatives específiques de les famílies de cada barri i centre, tant a escala d'organització com de temàtiques per tractar. Hi ha un augment de la mobilitat de les famílies i els professionals a altres centres: inici del trencament amb l'actitud endogàmica d'alguns centres i famílies. Hi ha una optimització dels tallers de família realitzats a la zona PEE com a vinculació amb els debats educatius. A escala general, el nombre total d'ESDE realitzats al llarg del curs ha anat en augment a la majoria de zones educatives en número d'espais i, independentment de la quantitat d'ESDE realitzats en la ciutat, es valora una posada en marxa de qualitat que es manté i millora any rere any i fa augmentar el nombre de participants en cadascun d'ells. S'han mantingut contactes de cursos passats i s'han establert noves col·laboracions amb diferents entitats i serveis de la ciutat partint de la cooperació i el treball en xarxa per tal d'establir un discurs educatiu comú. Per altra banda, es realitzen trobades d'AMPA per territoris per tal que pugui haver una anàlisi compartida de les dificultats i oportunitats de la seva tasca així com compartir la presa de decisions entre les AMPAs de les escoles del barri, els Instituts i algunes escoles concertades. Aquestes reunions prenen un caire reflexiu i organitzatiu que manifesten la necessitat de trobar-se entre elles. Es va acordar crear una actuació conjunta per apropar les famílies a l'escola, fer visible la tasca que realitzen les AMPA i compartir les qüestions relacionades amb l'educació, fomentant el discurs educatiu amb i per les famílies. Fruït d'aquest treball per territori, van sortir iniciatives com fer "el Dia de l'AMPA" a través del projecte que han presentat de manera conjunta en una zona en concret.

El curs 2009-2010, el Programa sistematitza el seu treball a tots els barris de la ciutat amb l'objectiu d'establir un discurs educatiu comú, continua treballant per assolir els objectius específics compartits amb el PEE, establint noves col·laboracions amb diferents entitats i serveis de la ciutat a partir de la cooperació i el treball en xarxa i enfortint les seves actuacions. Centra principalment les seves actuacions a detectar les necessitats dels diferents col·lectius de les famílies de cada zona i cada centre educatiu i així apropar i afavorir la interrelació entre aquests dos col·lectius; donar continuïtat als grups creats a diferents territoris i avançar en el consens de criteris educatius compartits i consensuats per tota la comunitat educativa, optimitzant els espais de trobada o diàleg a partir de les sinèrgies generades; continuar potenciant la participació i la col·laboració dels diferents agents del territori i donar reconeixement a les persones que hi participen; cercar noves formes per fer la difusió d'aquests espais perquè les famílies participin, aprofitant les facilitats que ens donen les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) i, finalment, crear l'espai de la coordinació d'AMPA com a referent de les famílies, les quals són considerades el primer agent educatiu de la infància i l'adolescència, i implicant-les en els diferents espais de participació.

El curs 2010-2011, el Programa passa a tenir un tècnic referent per a tota la ciutat amb qui es prioritza els objectius per treballar. Centra principalment la seva actuació en mantenir les estructures de participació que s'han creat al llarg d'aquests anys. Per una banda, potenciar els grups, col·lectius de famílies que puguin liderar la participació en els espais creats. Els temes que s'hi han desenvolupat durant aquest curs són el consumisme en l'època de les vacances de Nadal, el joc i la joguina, la convivència, la seguretat a Internet, l'alimentació, els límits i les normes, l'educació afectiva i l'acompanyament en les transicions entre les diferents etapes educatives (entre la bressol i la infantil, d'infantil a primària, de primària a secundària i de secundària al món laboral). I per l'altra, dotar de contingut la figura de la coordinació d'AMPA, que representi el col·lectiu de les famílies en diferents espais que es generen a la ciutat.

Anàlisi de la xarxa a partir de l'experiència

“El que dona sentit a una xarxa concreta és que totes les persones que la formen comparteixen uns objectius que els uneix, amb un significat i uns requisits propis. És a dir, afavoreix un sentiment de pertinença i fa possible que es pugui dinamitzar”. (Comellas, 2010).

Un cop la xarxa s'hagi constituït, és important que aquesta pugui tenir continuïtat. En aquest sentit és important avaluar el procés com una presa de decisions que té en compte els objectius plantejats i que parteix d'uns criteris explicitats i coneguts per totes les persones que en formen part. A més, per tal de fomentar un clima de confiança i respecte mutu que faciliti que totes les persones puguin participar en igualtat de condicions. Parlem de participants que tinguin una actitud activa, per mantenir un compromís i que siguin motor per emprendre el repte de pensar, consensuar i construir la ciutat i el barri que volen.

En aquest punt s'analitza, des de l'experiència detallada anteriorment, les dificultats i les oportunitats que ofereix aquesta metodologia de treball des d'uns criteris que es consideren claus en la constitució i dinamització de la xarxa.

<p>Criteris claus xarxa</p>	<p>Oportunitats</p>	<p>Dificultats</p>
<p>Coreponsabilitat i compromís mutu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Responsabilitat compartida de l'educació de la infància i la joventut • Implicació i assumpte de les responsabilitats individuals • Reforç de la importància de la implicació individual per a la construcció de la col·lectiva • Garantia del desenvolupament òptim dels processos educatius • Repartició equitativa de les tasques, en un projecte comú • Gestió de l'educació de manera compartida • Creació d'espais de participació múltiples: espais de decisió, d'aprenentatge, etc. • La implicació i la responsabilitat facilitada l'organització, la coordinació i dona estabilitat 	<ul style="list-style-type: none"> • La suma de responsabilitats de particulars no construeix un projecte compartit • Dificultat en que cadascú assumeixi diferents tasques • Cultura de la incidència i la queixa • Trencament de les expectatives inicials • Diferents ritmes en el procés per anar construint el projecte compartit • Intermitència en la participació pot produir dificultat en el manteniment de la xarxa • Conciliació laboral: reforç de la delegació i defuig de la responsabilitat
<p>Participació</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Integració de tots els agents en les dinàmiques que es generin • Implicació necessària i pertinent de diferents agents • Gestió de les expectatives • Informació clara i que arribi a tots els agents • El dinamisme de l'estructura • Consideració de diversos interessos i perspectives • Participació estesa a tota la comunitat, especialment a les famílies on se sentin acollides valorades i necessàries • Coneixement i reconeixement de l'altre • Acceptació col·lectiva de les decisions preses • Lideratge positiu i compartit: pel que fa a la ideologia i la seva gestió • Construcció col·lectiva permanent de referents compartits 	<ul style="list-style-type: none"> • Manca d'identificació de l'espai com a propi • Desconeixement de les possibilitats de participació (AMPA, famílies) • Agents que no faciliten la participació d'altres • Desconfiança entre diferents agents • Desigualtat en l'accés a recursos • Òrgans de participació de caràcter informatiu i en una sola direcció • Les pròpies d'una entitat, associació... com els canvis de personal, època de l'any amb més o menys participació • Sobrecàrrega de determinades persones • Imposició en la participació • Dificultats en què tota la comunitat hi participi • Falta de motivació • Participació de les famílies associada a l'autonomia dels seus fills i filles • Participació <i>versus</i> lideratge

Criteris claus xarxa

Pluralitat i integralitat

Oportunitats

- Participació de tots els nodes de la xarxa: Pluralitat generadora de riquesa. Diferents aportacions s'integren per construir el projecte compartit
- Llibertat d'expressió
- Confiança en un mateix i en l'altre
- Establiment de relacions entre persones membres de la xarxa
- Perspectives compartides en relació amb els temes per tractar
- Comprensió multifactorial de la realitat educativa

- Consideració equitativa dels diferents agents que participen
- Acceptació dels diferents punts de vista com a aportació valuosa
- Visió de l'AMPA com a estructura de participació significativa.
- Generació de dinàmiques i espais variats, necessaris per a establir vincles i enfortir la cohesió
- Creació d'uns objectius que concretin la tasca de cada membre
- Sentiment de pertinença al grup
- Suport institucional a les AMPA
- Definició d'uns objectius comuns per a assolir-los
- Dinamització d'espais d'intersecció entre agents
- Confluència dels diferents interessos particulars per a la gestió col·lectiva d'uns interessos
- Interdependència com a condició necessària per a assolir els objectius

Dificultats

- Assumpció de les tasques de forma individual, poc consensuades
- Manca de reconeixement de la participació d'alguns professionals
- Manca de confiança en les aportacions d'algunes persones
- Crítiques mútues entre la institució escolar i les famílies
- Posicions tancades
- Eliminació de les postures diferents a la pròpia
- Reforç de les dinàmiques de segmentació
- Cada agent treballa de manera individual sense que es comparteixin les necessitats
- Resistència a participar
- Rivalització i imposició en les decisions d'uns sobre altres
- Contextos de treball basats en la desconnexió i la indiferència entre agents
- Projectes de cada agent de manera individual
- Objectius creats de forma unilateral

Cooperació i interdependència

Criteris claus xarxa	Oportunitats	Dificultats
<p>Proactivitat i projecció</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Centrat en aspectes que els diferents agents poden incidir • Projecte construït per tots els agents que conformen la xarxa • Assumpció de tasques entre els diferents agents segons el moment • Transformació social com a objectiu últim • Visibilitat de la xarxa • Aprofitament de les TIC per a la difusió 	<ul style="list-style-type: none"> • Poca participació del professorat • Creació de rols inamovibles • Assumpció de més tasques de les corresponents • Resistència a la transversalitat entre àrees o serveis municipals • La difusió que es fa no assegura que la informació arribi • Tendència a fer projectes i no a difondre'ls • Individualitat
<p>Proximitat, racionalitat i transparència</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Definició de l'àmbit territorial • Projecte adaptat a la realitat, aproximat a l'experiència dels agents i necessitats que es vagin generant • Coresponsabilitat del que passa a la comunitat • Espais delimitats en el temps amb objectius definits clarament • Coneixement de les característiques i la informació del projecte per part de totes les persones que formen part • Operativitat del procés • Visibilitat de l'impacte • Coneixement dels recursos de l'entorn • Facilitat en generar altres relacions i vinculacions • Flexibilitat en la ubicació de l'espai • Actitud activa per a la millora del context 	<ul style="list-style-type: none"> • Manca d'identificació de l'ESDE com a proposta de participació per a les famílies • Dificultat d'establir interrelacions amb altres • Relació basada en les crítiques mútues entre la institució escolar i les famílies que dificulta la detecció de necessitats • Poca tradició en el treball compartit i en la transversalitat en les accions • Diferents ritmes en els processos de treball • Visió de poca aplicabilitat en la realitat concreta • Dificultat en el trencament de les tradicions

Reflexions finals

S'ha plantejat, a partir de l'experiència a l'Hospitalet de Llobregat, una anàlisi dels criteris claus a l'hora de constituir i dinamitzar una xarxa en un territori. Aquest ha estat centrat per una banda, en preveure uns possibles riscos en la seva implementació i seguiment. Per l'altra, posar en evidència les oportunitats que hi planteja per tal de trobar elements que facilitin una nova manera d'entendre l'educació com a responsabilitat compartida entre els diferents agents. És a dir que *“cada agent assumeixi les seves atribucions, sense interferir en les dels altres” [...] veient que la col·laboració de cada un és beneficiosa per al conjunt [...] construint espais en els quals, a partir del compromís mutu, es garanteixi col·lectivament el desenvolupament òptim dels processos educatius”* (Subirats i Albaigés, 2006).

A l'hora de dinamitzar la xarxa, la implicació i la responsabilització són elements claus en tant que faciliten l'organització, la coordinació i hi donen estabilitat. La participació dels diferents agents ha de tendir al consens. En aquest sentit, és important que la xarxa sigui dinàmica i en construcció col·lectiva permanent. I, a més, que el seu lideratge pugui ser compartit i no recaigui en un sol agent.

La xarxa ha de fer convergir les diferents mirades i propostes en perspectives compartides i projectes comuns. Per això, cal generar i dinamitzar espais d'intersecció entre els diferents agents. Específicament, de promoció de dinàmiques de suport entre famílies i de relació família, escola i entorn per a la construcció d'una comunitat educativa que permeti crear vincles de confiança i de comprensió entre les persones que hi participen, capaç alhora de trobar les perspectives compartides que donin resposta als objectius plantejats a partir de l'aportació valuosa i positiva de cada agent. Alhora que estigui adaptat a la realitat, aproximat a l'experiència dels diferents agents i que donin resposta a les necessitats de la infància i l'adolescència i millorin, en últim terme, la comunitat de la qual formem part.

La xarxa ha de fer convergir les diferents mirades i propostes en perspectives compartides i projectes comuns

María José Pérez Triviño
 Coordinadora territorial ENCIP del Pla Educatiu d'Entorn
 de l'Hospitalet de Llobregat

Bibliografia

Amela, M; Pérez, M.J. Torres, N. (2010), “La xarxa territorial: una oportunitat per compartir l’educació en comunitat”. A *Educació i família. Revista educar*, 45, 151-162.

Bronfenbrenner, U. (1987), *La ecologia del desarrollo humano*. Paidós. Barcelona.

Comellas, M.J. (2010), “El treball en xarxa: un model de recerca i acció participativa”. A *Educació i família. Revista educar*, 45, 117-129. Barcelona

Comellas, M.J. (2009), *Família i escola. Compartir l’educació*. Graó. Barcelona.

Ferrer, G.; Albaigés, B.; Massot, M. (2006), “La participació de les famílies en el treball integrat”. A *Educació i comunitat. Reflexions a l’entorn del treball integrat dels agents educatius*. Barcelona: Fundació Bofill, Finestra Oberta, 48, 92-110.

Funes, J. (2008), *El lugar de la infancia*. Graó. Barcelona.

Navarro, S. (2004), *Redes sociales y construcción comunitaria*. Editorial CCS. Madrid.

Subirats, J.; Albaigés, B (coord.) (2006), *Educació i comunitat. Reflexions a l’entorn del treball integrat dels agents educatius*. Barcelona: Fundació Bofill, Finestra Oberta, 48.